

UTÓSZÓ

Még a felnőtt olvasó is szívesen veszi kezébe gyermekkori mesekönyveit, hogy életre ébressze a tűnt ifjúság álomba merült Csipkerózsikáját, az emlékezést.

Krúdy Gyulának ebben a kötetében olyan írások kerülnek az olvasók elé, melyek korunk idősebb felnőttjeinek voltak egykor olvasmányai, és az író halála óta csaknem kivétel nélkül egyszer sem jelentek meg új kiadásban.

A ma ifjúsága ezért nem ismerheti a nagy írónak ezeket a történeteit; legföljebb csak egyes részleteik jelentek meg, ezek is elvétve, önálló történetként Krúdy gyűjteményes köteteiben – ilyen például *A dévényi fazekas* című útirajzban elmesélt *A híres Búvár Kund története* című fejezet.

Javarészt Krúdy pályakezdő korszakának termését fogja egységbe ez a kötet. Csak az ifjúság számára írt történeteket tartalmaz, melyekben az író közvetlen hangon, világos szóhasználattal fogalmazza meg nevelő célzatú mondanivalóját. Ezeknek az írásoknak a születésekor az író maga is közel állt még saját kalandos ifjúságának időszakához, bőven meríthetett tulajdon élményeinek forrásából. Átélés és képzelet teremtette alakjai forrnak össze a Jókaitól és Mikszáthtól tanult történetészményben, amint ő maga is vallja *A cirkuszkirály* első fejezetében:

„Minden írónak megvan a maga lepkegyűjteménye. Csak hogy az ő skatulyáiban nem pillangók vannak gondosan felgombostúzva, hanem csupa emberek: mindenféle emberek, akiket látott valamikor, vagy akikről hallott. De még olyan alakok is szerepelnek ebben a gyűjteményben, akik csak az író

képzeletében élnek. Némelyik írónak nagyobb a gyűjteménye, a másiké kisebb, de mindegyikében ott van a kis káposztapille (a közönséges, egyszerű ember), valamint a királyi pillangó is (a rendkívüli, csodálatos ember).”

Az ifjú nemzedék iránt érzett szereteten, az ifjúkor gondjainak, vágyainak és ábrándjainak megértésén kívül még egy erős – az egész köteten végighúzódó – szál fűzi egységbe ezeket a történeteket: valamennyi utazáshoz vagy úti élményhez kapcsolódik.

Kötetünk hangulati egységét éppen ez az útleíró jelleg adja meg, és az a körülmény, hogy a történetek hősei fiatalok, diákok.

A kötet legjelentősebb írása, *A cirkuszkirály*, 1906-ban jelent meg először, és 1917-ben utoljára. Hőse Kászoni Miklós, a fiatal diák, aki tanulni nem nagyon szeret, a cirkusz csillogó világához vonzódik, és hajóra száll egy társulattal, hogy ismeretlen tájakon át, sok szenvedés és megpróbáltatás után térjen haza szülőföldjére, ahol aztán megtalálja nyugalalmát, élete értelmét, tartalmát.

A dévényi fazekas, a *Tómi bácsi hajója*, az *Utazás a Tiszán* és a *Sziklazúzó hajók* című elbeszélések a legnagyobb hazai folyók, a Duna és a Tisza tájaira vezetik az olvasót.

A *Tómi bácsi hajója* című történet 1901-ben jelent meg, eredetileg *Utazás a Tiszán* címmel, ugyanúgy, mint a másik hasonló című írás 1910-ben. A címazonosság félreérthetősége miatt változtattuk meg az időrendileg első elbeszélés címét.

Az *Utazás a Szepességben*, a *Robinsonok a Kárpátok között* és a *Túl a Király-hágón* című írások diákok szünidei kalandjairól szólnak, és a vadregényes hegyvidékek tájain játszódnak.

A kötet befejező írása már az érett írói korszak csúcspontján, 1923-ban jelent meg. Mostani publikációnk a második kiadása a *Liga Gida kalandjai Hollandiában és a világ egyéb tájain* című történetnek.

Az első világháború utáni időszakot követő ellenforradalmi korszak alatt a szegény néposztály éhező gyermekeinek egy részét az Országos Gyermekvédő Liga Hollandiába küldte jótékony családokhoz üdültetésre. A történet főszereplője, a kis Gida is tagja lett az akciónak, így indulhatott hosszú útjára. A Liga vonatára kerülni nem volt könnyű dolog.

A történet első fejezetében írja Krúdy Gyula:

„Gida, felvettek a Liga vonatára, amely a jövő héten indul Hollandiába, már csak az orvosi vizsgálat van hátra, aztán elvállunk egymástól. . . Nehezen ment a dolog – folytatta atyám –, . . . háromezer gyermek jelentkezett a hollandi útra, és mindössze hatszáznegyvennek van helye a vonaton. A lábamat lejárattam, a lelkemet kibeszéltem, amíg meghallgattak. . .”

Az elbeszélés során nemegyszer értesülünk a háború utáni évek nyomorúságáról. *A kápolnai földosztás* és a *Szegény gyerekek a Szigeten* című publicisztikai írások Krúdyjának hangját halljuk ilyenkor. A szerző szót emel az elnyomott társadalmi osztály, a nélkülöző munkásság gyermekeinek érdekében. Azoknak az érdekében, akiket a gyilkos háború és a Tanácsköztársaság leverése után kifosztott, egyharmadára csonkított, koldusszegény Magyarország nem tud eltartani.

„Nem szívesen eresztelek el, Gida. . . de lásd, mi nagyon szegények vagyunk, alig van meg a mindennapi kenyérünk. . . Sok tejet, vaját, húst kell enned, hogy csontjaid megerősödjenek. . . Nálunk pedig legfeljebb egy kis főzelékféle kerül az asztalra. Azért kell elmenned tőlünk, Gida, hogy jóra való táplálékhoz jussál. . .” – magyarázza Gida édesapja kesergő gyermekének az utazás szükségességét. Krúdy ezekben a sorokban 1918–19-ben írt forradalmi cikkeinek a hangvételével festi a tőkés társadalom akkori közállapotait.

Az író kitűnően ismeri a gyermeki lelket, ifjú hőseiét és ifjú olvasóiét is.

A kötet minden írását a gyermekek és fiatalok őszinte, mély

szeretete jellemzi, és színes, érzékletes, de tömör fogalmazás. Krúdy a legegyszerűbb szavakkal szólaltatja meg és kelti életre a tájat, a falvakat, virágokat, hegyeket, folyókat. Ősi mondákat idéz, melyek egy-egy várrom vagy folyó történetéről regélnek. Mindig a gyermeki képzelőerő számára érthetően szövi a cselekmény fonalát, ábrázolja az emberi tulajdonságokat, a külső és belső jellegzetességeket.

Az utazások gyűjteménye új oldaláról mutatja be Krúdy Gyulát: nemcsak tanulságos és élvezetes olvasmányt ad a fiatal olvasók kezébe, hanem egyúttal fontos és jellegzetes alkotások újraközlésével járul hozzá a Krúdy-életmű feltárásának teljességéhez is.

Udvarhelyi Dénes

BIBLIOGRÁFIA

1. A CIRKUSZKIRÁLY

A kötél-táncos regénye

Bp., 1908. Magyar Kereskedelmi
Közlöny Hírlap- és
Könyvkiadó Vállalat

A CIRKUSZKIRÁLY

Miklós kalandjai

Bp., 1917

Bp., 1906. Franklin

Bp., 1910. Magyar Kereskedelmi
Közlöny Hírlap- és
Könyvkiadó Vállalat

2. A DÉVÉNYI FAZEKAS

A dévényi fazekas

Bp., 1904. Filléres Könyvtár 184.
Singer és Wolfner

Bp., 190?. Piros Könyvek 45.
Singer és Wolfner

Bp., 1944. Új Idők

3. UTAZÁS A TISZÁN

Utazás a Tiszán

Bp., 1910. Benedek Elek
Kiskönyvtára 117–118.

Bp., 1910. Utazások Magyar-
országon, Lampel R.

Bp., 1910. Olcsó Ifjúsági Könyvtár
16. Franklin

Bp., 1910., Ifjúsági Könyvtár 14.
Lampel R.

4. TÓNI BÁCSI HAJÓJA

Utazás a Tiszán

Bp., 1901. Filléres Könyvtár 106.
Singer és Wolfner

5. SZIKLAZÚZÓ HAJÓK
Sziklazúzó hajók Bp., 1902. Filléres Könyvtár 124.
Singer és Wolfner
6. UTAZÁS A SZEPESSÉGBEN
Utazás a Szepességben Bp., 1901. Filléres Könyvtár 105.
Singer és Wolfner
7. ROBINSONOK
A KÁRPÁTOK KÖZÖTT
Robinsonok a Kárpátok
között Bp., 1904. Filléres Könyvtár 199.
Singer és Wolfner
8. TÚL A KIRÁLYHÁGÓN
Túl a Királyhágón Bp., 1904. Filléres Könyvtár 176.
Singer és Wolfner
1921.
9. LIGA GIDA KALANDJAI
HOLLANDIÁBAN ÉS A VILÁG
EGYÉB TÁJAIN
Liga Gida kalandjai
Hollandiában és a világ
egyéb tájain Bp., 1923. Országos Gyermek-
védő Liga

Bibliográfiai tájékoztató

A bibliográfia a rendelkezésre álló adatok alapján a közölt művek valamennyi megjelenési időpontját tartalmazza.

A folyóiratközlések megjelölését mellőztük.